

Nr 1223

Av herr **Hermansson m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition nr 125, angående komplettering av riksstatsförslaget för budgetåret 1968/69, m. m.*

(Lika lydande med motion nr 966 i Första kammaren)

I regeringens förslag till komplettering av riksstatsförslaget för nästa budgetår uttalas en försiktig optimism beträffande konjunkturutsikterna för den närmaste tiden. Några övertygande fakta för att underbygga förmodandena anföres inte. En viss säsongmässig nedgång i arbetslösheten kan inte rimligen tjäna som bevis för att konjunkturerna svängt.

I finansministerns analys av den ekonomiska utvecklingen under 1967 återkommer tesen om en internationell konjunktursvacka som den egentliga orsaken till den stegrade arbetslösheten. Han medger dock att fjolårets tillväxt av bruttonationalprodukten med nära 3,5 % »inte kan betecknas som en låg tillväxttakt. Så sent som under andra hälften av 1950-talet ansågs en sådan tillväxttakt vara hög». I propositionen meddelades vidare att varuexporten förra året beräknas totalt ha stigit med 5,5 %. Trots stegringen av industriproduktion, bruttonationalprodukt och varuexport uppgick de registrerade arbetslösa i mars i år till 52 000 eller cirka 20 % flera än motsvarande tid i fjol. I beredskapsarbeten sysselsattes 27 000 personer, medan yrkesutbildningen för arbetslösa omfattade cirka 35 000 eller 7 000 respektive 8 000 fler än i mars 1967. Det är uppenbart att det är andra orsaker än enbart den internationella konjunkturavmattningen som förklarar sysselsättnings-svårigheterna i vårt land, orsaker som endast ytligt och i förbigående beröres i finansdepartementets värdering av läget.

Typiskt för situationen är att medan vi fått rekordhög bostadsbyggande har sysselsättningsläget för byggnadsarbetarna inte nämnvärt förbättrats. Enligt uppgifter från Grängeskongcernen, för att ta ett enskilt företag, minskade under förra året antalet anställda med 468 personer, eller 4,2 %, samtidigt som kongcernens omsättningsökning värdemässigt uppgick till inte mindre än 13 %. För i år förutser finansministern en betydande ökning av industrins maskininvesteringar, bruttonationalprodukten och exporten men är ändå påfallande försiktig angående förutsättningarna att väsentligt minska arbetslösheten.

Som vi i annat sammanhang, i motioner till årets riksdag, framhållit är arbetslösheten i hög grad betingad av den strukturella omdaningen inom näringslivet, vilken berör praktiskt taget alla grenar. Inom industrin pågår en nedläggning av mindre

produktionsenheter och koncentration av driften till större. I samband med en kraftig ökning av kapitalinsatserna i nya maskiner och utrustning minskas starkt behovet av arbetskraft. Därför kan ofta en minskad sysselsättning åtföljas av en ökad produktion. Nedläggningar och rationalisering inom industrin, som årligen berör tiotusentals arbetare, har nu också börjat drabba tjänstemännen i betydligt ökad omfattning. Inom handeln beräknas minst 1 500 småbutiker försvinna årligen varigenom omkring 3 000 anställda beröres. Inom jordbruket pågår en massutslagning av småbruk.

En politik i syfte att trygga full sysselsättning måste bygga på en analys av de faktiska utvecklingstendenserna inom näringslivet och därav betingade samhällsliga näringspolitiska åtgärder. En förbättring av den internationella konjunkturen liksom en utveckling av handeln med de socialistiska staterna samt utvecklingsländerna kan bidra till att förbättra sysselsättningsläget i vårt land. Sysselsättningstrygghetens problematik blir emellertid kvar därför att den är organiskt förbunden med det rådande ekonomiska systemet där maximal profit utan hänsyn till de anställdas eller samhällets intressen är ledmotivet och drivkraften.

I regeringspropositionen redovisas de traditionella arbetsmarknadspolitiska åtgärderna för att motverka arbetslösheten: omskolning av arbetskraft, beredskapsarbeten samt stimulans åt investeringarna i det privata näringslivet, främst genom frisläppandet av investeringsfondsmedel. Däremot saknas varje redogörelse för eventuella mera konkreta planer för att i sysselsättningskapande syfte utveckla de statsägda företagen. Ändå är detta en huvudfråga, främst då det gäller tillskapandet av nya reguljära sysselsättningsmöjligheter i den stora och av arbetslöshet mest drabbade del av vårt land som Norrland utgör. Här viker det enskilda näringslivet och sysselsättningsproblemen blir bara värre. Även i övrigt saknas i finansministerns framställning varje redogörelse för den nya, mera konstruktiva statliga näringspolitik som utlovats och ordats så mycket om men där konkreta planer och objekt hittills inte setts mycket av.

Inte minst på grund av här anförda omständigheter och förhållanden måste regeringens sysselsättningspolitik betecknas som otillfredsställande.

De borgerliga partiernas förespråkare hävdar att vägen till tryggad sysselsättning är att på allt sätt stimulera det enskilda näringslivet. I detta syfte har de sedan länge krävt införandet av mervärdeskatt, dvs. en omsättningskatt från vilken företagen är helt befriade. På denna punkt har regeringen nu gått dem till mötes. I samma syfte kräver de borgerliga en mera dämpad löneutveckling för att hålla tillbaka företagens kostnadsutveckling och öka självfinansieringsgraden då det gäller investeringar. Över huvud taget söker de borgerliga ledarna och deras påhujare inom företagsvärlden göra gällande, att sysselsättningssvårigheterna bottnar i för högt kostnadsläge för industrin och för dålig konkurrenskraft i fråga om såväl utlandsmarknaderna som gentemot importvarorna.

Finansministern noterar med tydlig tillfredsställelse att fjolåret kännetecknades av »den lägsta löneglidning som registrerats under 1960-talet eller 2 %». Såväl bokslutsrapporterna från fjolåret som den pågående kostnads- och produktivitets-

utvecklingen bekräftar, att lönsamhetsläget i näringslivet har förbättrats». Vidare framhålles: »Den gynnsamma utveckling av kostnaderna per produktenhet, som tidigare ägt rum, bör ytterligare förstärkas i år med hänsyn till den förhållandevis moderata uppgång av lönekostnaderna, som nu kan förutses.»

Dessa fakta beträffande kostnadsutvecklingen per produktenhet och det allmänna lönsamhetsläget för industrin rycker givetvis undan grunden för den borgerliga propagandan om det föregivet »företagsvänliga klimatet» i landet. En fråga står emellertid kvar: Varför accepterade regeringen mervärdeskatten, vilken, trots en samtidigt införd arbetsgivaravgift, kommer att ge det enskilda näringslivet en årlig favör om en kvarts miljard? En lika motiverad fråga är varför finansministern efter dessa konstateranden slutar sin ekonomiska översikt med en tydlig varning till löntagarorganisationerna att inte ställa för höga lönekrav i höstens avtalsrörelse.

Även om det skulle varit så att näringslivet brottats med ett för högt kostnadsläge, med hänsyn till utländsk konkurrens, finns dock andra medel däremot än sänkt företagsbeskattning och tillbakahållen löneutveckling för de anställda, där i bägge fallen favörerna till näringslivet går ut över löntagarna. Andra åtgärder vore en lägre räntenivå och mera aktiva statliga åtgärder mot inflationen, som inte skulle drabba de anställda utan tvärtom vara till fördel också för dem. En lägre räntenivå skulle exempelvis vara en väsentlig stimulans för företagens investeringar och samtidigt verka nedpressande på hyrorna. Som vi i andra motioner påvisat är en annan räntepolitik också fullt möjlig. Det är beklagligt att finansministern inte heller denna gång tagit upp ränteliksom inflationsproblemen till behandling utan som vanligt nöjt sig med att betrakta utvecklingen på dessa områden som mer eller mindre ofrånkomlig och rentav tillfredsställande.

Vi kan för vår del inte acceptera vare sig den förda räntepolitiken eller inflationsutvecklingen, detta inte minst med hänsyn till låginkomstgruppernas problem. De kraftiga hyreshöjningarna liksom de allmänna prisstegringarna, vilka senare bara till dels dämpats, drabbar hårdast just de lägre inkomsttagarna. På samma sätt verkar också den ökande indirekta liksom kommunala beskattningen. I finansministerns proposition finns ingen som helst analys eller kommentar till de lågavlönades ställning, vilket vi anser vara anmärkningsvärt.

Beträffande preciseringar av förslaget till budget för nästa budgetår föranleder dessa ingen annan erinran från vår sida än det berättigade i de förslag till inkomst- liksom utgiftsökningar respektive minskningar som vi föreslog vid riksdagens början eller i anledning av senare framlagda propositioner. Vi åsyftar förslag rörande åtgärder för industrietablering bl. a. i Norrland, på det socialpolitiska fältet en större höjning av folkpensionen och ökat stöd till barnfamiljerna genom höjda barnbidrag samt förbättrade bostadstillägg. Vidare kan nämnas förbättrade ekonomiska och sociala villkor för de värnpliktiga, ungdomstandvård samt åtgärder att förbättra de handikappades situation. De föreslagna åtgärderna hade varit finansiellt fullt möjliga genom bifall till våra förslag om höjning av förmögenhets- skatten och avslag på skattelättnader för bolagen samt genom minskning av för-

svarsutgifterna. Härigenom hade också utrymme getts för en ytterligare ökning av biståndet till de fattiga länderna.

Med hänsyn till vad som ovan anförts hemställer vi,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 125 måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t ge till känna vad i denna motion anförts angående den ekonomiska politikens aktuella mål och medel.

Stockholm den 15 maj 1968

C. H. Hermansson (vpk)

Erik Karlsson (vpk)
i Huddinge

Henning Nilsson (vpk)
i Gävle

Gustav Lorentzon (vpk)

Axel Jansson (vpk)

Sven Hector (vpk)

Eivor Marklund (vpk)

Gunvor Ryding (vpk)
